

– *Hol van Bezeréd?*

– Zala megyében. A legenda szerint az egyik ősem cseh származású szakács volt, aki IV. Bélával együtt menekült Trau szigetére. Amikor a tatárjárás után visszajöttek, és elkezdődött az ország újraterelítése, ő is kapott egy birtokot: Bezeréd községet. Két évszázaddal később Bezerédj Zsigmond és János olyan tisztességesen teljesítették a katonai feladatukat, hogy Zsigmond király 1430-ban nemesi címet adományozott a családnak. Őket sok híres Bezerédi követte; talán a leghíresebb Bezerédj Imre, aki császári katonatiszt volt a Rákóczi-szabadságharc elején, de átállt fejedelem oldalára, és a dunántúli hadműveletben már Vak Bottyán egyik alvezére. Nagyvívó, nagykedvű párbajhős volt. Egyszer portyázás közben majdnem foglyul ejtette a császárt; nagyon kevésen múlt, hogy nem változott meg az egész Rákóczi-szabadságharc kimenetele. Aztán 1709-ben árulónak bélyegezték, halálra ítélték, és lefejezték, de a kivégzése reggelén azért még írt egy verset, el is énekelte. Egy másik Bezerédi, Bezerédj István Széchenyi-párti politikus volt; ő osztott először földet Magyarországon. Az ő unokahúga Bezerédj Amália, aki a magyar óvodamozgalom egyik legfontosabb alakja, és Benedek Elek mellett az egyik legnagyobb népmese gyűjtőnk. Bezerédj Pál – szintén a XIX. században – híres közgazdász és selyemhernyó-tenyésztő. Aztán volt egy Bezerédi János nevű vallás- és közoktatásügyi államtitkár, akit Jászai Mari is említ – B. J.-ként – a naplójában. A tizennyolc éves Jászai Mari ugyanis – ismerősei rábeszélésére – elment hozzá, hogy kérjen tőle száz pengőt. Később azt írta, hogy ha ingyen adta volna, egész életében az imáiba foglalta volna a nevét. Attól, amit tennie kellett a pénzért, csak undorodni tudott.

– *Te már Pesten születél?*

– Igen. Óbudán nőttem fel. A nyarakat vidéken töltöttem, ahol a legelő volt a játszótér; ott is legalább ötvenen rohagáltunk. Később is imádtam mozogni, sportoltam egész életemben. Verseny táncoltam is, de őszintén bevallom, azt főleg azért, mert nagyon jó csajok jártak oda. Viszont hasznát vettem később, Kaposváron: amikor Lukáts Andor megrendezte az *Etűdök a szerelemről* című darabot, úgy döntött, hogy nem hív vendég koreográfust, hanem – mivel látta, hogy jól táncolok – engem kért fel.

– *A nem kaposvári rendezők és igazgatók nyilván nem vállalták volna a kockázatot.*

– A kaposvári iskolára viszont mindig is jellemző volt az ilyenfajta kísérletezés lehetősége, mondván: nem jó, ha a színész csak egy dologgal foglalkozik, hadd próbálja ki magát másban is. A következő évben megint koreografáltam, a *Leányvásárt*, játszottam is benne, de lassan rájöt-

TÖRÖK TAMARA

„A Bezerédinél ezt nem lehet”

■ BESZÉLGETÉS BEZERÉDI ZOLTÁNNAL ■

tem, hogy szűkebb a „lépéstechnika-adatbázisom” annál, mintsem hogy érdemes legyen koreográfusként kinlódnom. De azt is láttam, hogy jó aggyal tudom irányítani a színészeket – így kezdtem el zenés darabokat rendezni. Ezek érdekesek, sőt, számomra meglepően sikeresek lettek...

Pedig addig eszembe sem jutott, hogy rendezzek.

– *Miért pont a zenésekhez nyúltál?*

– Mert az holttér volt. Általában a zenés és a gyerekdarabokat mostohán kezelik, a stúdió pedig az én temperamentumomhoz túl szűk mozgásteret jelent. Soha nem is

rendeztem jó stúdió-előadást. Kezdő rendezőként – örült módon – egy ötvenhárom szereplős darabbal indítottam. De hát az embernek az álmait kell megrendeznie.

– *A Sárga csikó vagy a Vedd le a kalapod a honvéd előtt! is ezek közé tartozott?*

– Nagyon nehéz olyan darabot találni a zenés műfajban, ahol az alapanyag is érdekel, és valami pluszt is hozzá tudok tenni a saját igényeim szerint. Ezek a darabok azért izgattak, mert úgy éreztem, hogy – éppen a zene segítségével – meg tudom emelni bennük a sztorit, azaz egy picit arrébb tudom tolni a műfaj kereteit. Úgy szerettem volna például abszurdizálni a történetet, hogy a legnagyobb banalitás egyszer csak erővé váljon. Persze közben a színészekre kerestem a darabokat.

– *Jók voltak a zenés műfajban a kaposvári színészek?*

– Hát hogyne. A vidéki színházak mindig tele vannak jól éneklő és táncoló színészekkel. Az első rendezésemben Csákányi Eszter volt a női főszereplő, aki istenien énekel és táncol, Szalma Tamás volt a bonviván, Kulka János a táncoskomikus, aki imádta, hogy végre nem a szokásos bonvivánszerepet kell játszania, Magyar Éva volt a szubrett, aki szaltózott tánc közben; Molnár Piroska és Koltai Róbert játszották az idős párost, akik szintén boldogan lubickoltak a szerepükben.

– *A kritikák a legnagyobb elismeréssel szólnak az első előadásaidról.*

– Valószínűleg üde, friss, új erőként jelentem meg Kaposváron. Azokban az években éppen nem végzett rendezőosztály a főiskolán. Öt-hat évenként engedtek ki egy-egy csapatot, akiket aztán felszippanzott a szakma, és olyan mértékben kizsigelre őket, hogy nem is tudtak igazán teljesíteni. Úgyhogy a színházak saját magukból kezdték kinevelni rendezőiket. Én ennek a kinevelő folyamatnak voltam az egyik „élharcosa”.

– *Kaposváron azért már akkor is erős volt a rendezőgárda.*

– Pont mellettük, velük együtt dolgozva lehetett csiszolódni. Ne tudd meg, miket kaptam tőlük egy-egy premier előtti megnézésen.

– *Beülték, és szétcincálták az előadásaidat?*

– Persze; hogy lássam, mit sikerült és mit nem sikerült elérnem. Ezt egyébként nagyon helyesnek tartottam, hiszen a megnézésnek az volt a célja, hogy a közönség aztán a lehető legjobb előadást kapja. Ha engem hívtak megnézésekre, én is elmondtam, hogy szerintem mi hat, és mi nem működik.

– *Színészként változtatott rajtad az, hogy rendező is lettél?*

– Furcsa dolog ez a kettős én. A színész énemnek egy szerepív megépítésében és a szerepről való gondolkodásban sokat segít a rendező énem: jól gondoltam-e végig, va-

jon hol tévedtem el. Ha előadás után lehetségtelenez a rendező, mert valamit rosszul csináltam, először jól kidühögöm magam, de másnap reggel tiszta fejjel végigelemzem az egészet. A színészi esendőségem pedig sok-sok türelemmel próbálja csitítani a rendezői türelmetlenségemet.

– *Színészként nem lettél türelmetlenebb, kritikusabb a rendezőiddel szemben?*

– Nem; ilyen értelemben teljesen különvált a két dolog. Rendezőként sem szerepek előjátszani. Ascher például nem jó színész, és ha előjátszik, eszedbe sem jut utánozni, de olyan intenzitással mutatja, hogy rögtön megérted a dolog dinamikáját, örületét. Ha én játszom elő, a színész esetleg úgy érzi, hogy pontosan azt kell játszania, amit tőlem láttam. Ez veszélyes. Úgyhogy mindig csak torzan, az alapirányra koncentrálvá mutatok bármit is, nehogy begörccsöltessem a színészt.

– *Jobban bízol a színészeid fantáziájában, kreativitásában, mint egy „közönséges” rendező?*

– Van Babarczynak egy mondása: a rendezőnek „négyesre” kell felkészülnie; hogy mitől lesz a négyesből ötös, az a színésztől függ. A rendező egy eseményláncolatot, valami mondanivalót, összességében egy merevebb képet lát maga előtt – aztán jönnek a színészek, és megtöltik élettellel. Vagyis a színész mindig tud jobbat csinálni annál, mint amit te rendezőként elképzeltél. Neked nincs más dolgod, mint hogy megfelelően kezeld a színészt, és segítsd abban, hogy ne tévedjen el. De ez nem elég. Jön a legnehezebb rendezői feladat: nem tudsz jó rendező lenni, ha nem azt látod, amit látsz. Mert ha azt látod, amit látni akarsz, elvesztél. És persze közben az a legfontosabb, hogy a rendező úgy tudja motiválni a színészeit és a munkatársait, hogy szívesen játsszanak, szívesen dolgozzanak – hiszen így sokkal többet tudnak kihozni a daraból.

– *Máshogy viszonyulnak a színészek egy színész-rendezőhöz?*

– Nagy öngóhelyzet, amikor a rendező a premier másnapján színészként kezd ugyanazzal az emberekkel próbálni, ugyanis visszahallja tőlük mindazt, amit a próbákon nem mertek elmondani. Ha hibázom, háromszorosan verik le rajtam. „A Bezerédinél ezt nem lehet” – mondják. Én meg – annak ellenére, hogy a színészetben óhatatlanul benne van a hiba lehetőség – szíveskezdem, hogy Bezerédi létemre nem tudok megfelelni a Bezerédinek.

Minden rendező nagyon hosszú ideig egyedül van. A munkatársaim közül a díszlettervező a műhelyben dolgozik, a jelmeztervező a varrodában, a zenei vezető próbál a zenészekkel, én pedig ott ülök egyedül a nézőtérrel, s a színészek kíváncsian várják, hogy „mi a látomásom” a darabról. Én azt szeretném elérni, hogy nekik is legyen

hozzátennivalójuk a látomásomhoz; olyan állapotba tudjam hozni őket, hogy végül azért – rajtuk keresztül – mégiscsak én kerüljek szembe a nézővel, az én gondolati és képi víziómat ismerjék meg. Koordinációs főnökként négy-öt hétig – Pesten akár három hónapig is – dolgozom a színészekkel, aztán egyszer csak jön a finis, és hirtelen benépesül a nézőtér; beülnek a munkatársak, jön a dramaturg, a világítástervező, jönnek a színész és rendező kollégák, akik aztán elmondják a véleményüket...

– *Sosem vágytál arra, hogy játssz a saját előadásaidban?*

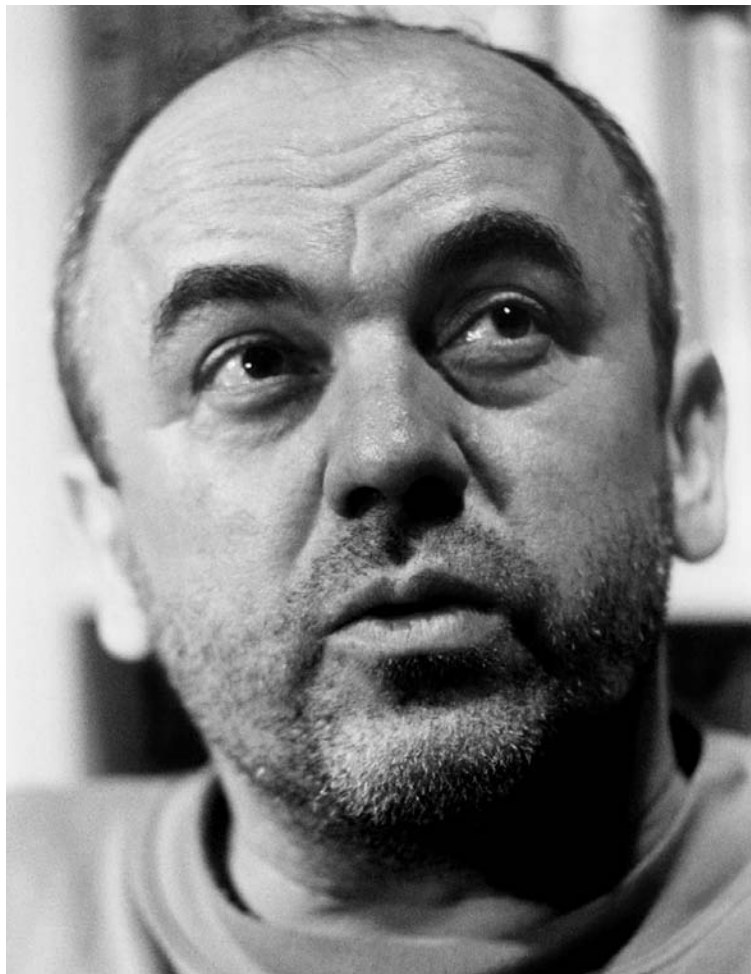
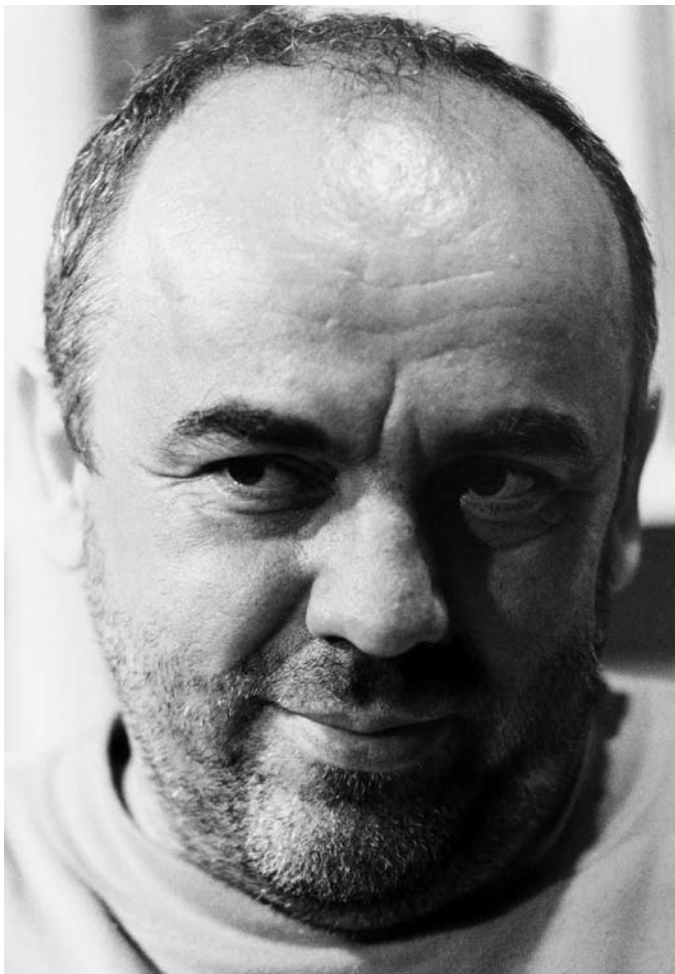
– Egyetlen rendezésemben egyetlen szerep sem érintett meg soha. Az izgatott, hogy az a színész, akit kiválasztok az adott szerepre, hogyan fogja eljátszani. Sokszor rákényszerültem persze, hogy beugorjak az előadásaimba – a színész-rendezőiségnek ez a nagy átka: ha valamelyik férfi megbetegszik a csapatból, te tudod a legkönnyebben átvenni a szerepét.

– *Nem inspirált a feladat?*

– Nem mondom, hogy szeretek beugorani, de sportolói lelkem szereti a kihívásokat. És azt gondolom, hogy ha ésszerűen megoldható a dolog, fontos, hogy ne maradjon el az előadás, mert az a néző, aki esetleg még csak kóstolgatja a színházat, nem biztos, hogy még egyszer visszajön. Olyan is volt, hogy kikísértem a feleségemet a székesfehérvári tájbúszhoz, és mondták a kollégák, ne hogy hazamenjek, mert be kell ugranom: valamelyik színész megüzenté, hogy aznap este nem tud játszani. Mire Fehérvárra értünk, meg kellett tanulnom a szövegét. Híres történet Zsámbéki Gáborról, hogy Helyey Laci hangszáלבetegsége miatt úgy játszották Dunaújvárosban a *Troilus és Cressidát*, hogy Laci némán játszott, Zsámbéki pedig ment mellette, és olvasta a szerepét. Vannak helyzetek, amikor muszáj kitalálni valamit. A csurgói gimnazisták úgy jártak Kaposvárra színházba, hogy délután fél kettőkor kellett kezdenünk az előadást – fél ötkor ment vissza a vonatjuk. De mivel a *Hamlet* egy picit hosszabb darab, a negyedik felvonás elején Ascher kiállt a színpadra, és elmesélte nekik a felvonást, aztán játszottuk tovább a darabot az ötödiktől. Egy ilyen előadás is lehet különleges élmény.

– *Nagyon sokáig hűséges maradtál Kaposvárhoz, miközben egyre több kollégád szerződött el...*

– Bennem is többször felmerült, hogy eljőjtek, de valami végül mindig ott tartott. Hűséges típus vagyok, de igazából nem is történt semmi olyan, ami miatt el akartam volna szakadni Kaposvártól, és egyetlen pesti kihívás sem izgatott annyira fel, hogy ekkorát lépjek. Túlságosan kötődtem a színházhoz, úgyhogy inkább maradtam, viszont néha átültem a rivalda túloldalára, rendezni vagy koreografálni. Ez ugyan-

olyan frissítőleg hatott rám, mintha elmentem volna.

– *Végül mégis eljöttél...*

– Ez mindenkit meglepett – tulajdonképpen azért jöttem el, hogy ne legyen mindenki számára ennyire egyértelmű, hogy csakis oda tartozom. Valami merevséget kezdtem tapasztalni magam körül Kaposváron. Hirtelen megéreztem, hogy „nagy öreg” lettem, és ezt nem akartam. Kezdtém eltunyulni, ellustulni; muszáj volt megrágnom magamat. Végül egy konkrét dolog hatására döntöttem, de az önmagában kevés lett volna. A Katonában sem csinállok mást, mint amit Kaposváron, de az, hogy új közegbe kerültem, felfrissített.

– *Megromlott Babarczyval a kapcsolatod?*

– Remélem, hogy nem. Nyilván nem esett jól neki, hogy elszerződtem – ez egyetlen igazgatónak sem esik jól.

– *Nem hiányzik Kaposvár?*

– Dehogynem. Huszonhárom évet nem tudok csak úgy kitörölni az életemből. Nem tudom, hogy lehet feldolgozni az elszakadást. Lebegő állapotban vagyok: a Katonában még csak keresem a helyem, ott meg már nincs. Már vannak barátaim itt is, egyáltalán nem érzem rosszul magam, de amikor lemegyek Kaposvárra, úgy fogadnak, mintha hazamennék. A kaposvári nézőket is szeretem. Köszönnek az utcán,

ha tetszettél nekik – szerettem a folyamatos köszönetet, mert ez azt jelentette, hogy valami olyan dolog történt a színházban velük, amitől az „ismerősük” lettem.

– *A Katonában a rendezők közül Máté Gáborral, Ascher Tamással és Lukáts Andorral dolgoztál az évadban; mindnyájukat jól ismered Kaposvárról is. Fontos ez a folyamatosság?*

– Csak olyan helyre akartam szerződni Kaposvárról, ahol ugyanúgy tudok dolgozni, mint ott. Így is lett: ugyanazt csinálom, csak mások a feladataim. *Az idiótát és A bosszút* nagyon szeretem; Lukáts Andorral elkezdtem próbálni a *Perselyt*, de azt csak ősszel mutatjuk be.

– *Egyértelmű volt, hogy a Katonába szerződj?*

– A társulatoknál gyakran van hiány a negyven-ötven éves generációjába tartozó férfi színészekből. Gondolom, Zsámbéki Gábor ezért is hívott, amikor megtudta, hogy szabad listára tettem magam.

– *Rendezni is fogsz?*

– Igen, biztosan, csak még nem tudom, hogy hol és mit.

– *Babarczyval nagyon nagy volt a „mozgástered”. Nem félsz, hogy Zsámbéki nem hagy majd neked ekkora szabadságot?*

– Azt hiszem, nagyon hasonlóan gondolkodnak – ezért is választottam a Ka-

tonát. Az meg az én gondom, hogy hogyan találok majd meg a helyem.

– *Kívülről is olyannak láttad a Katonát, mint amilyennek most „belülről”?*

– Természetesen látom – korábban is láttam – az erőnyeit is, a problémákat is...

– *Melyek a problémák?*

– Talán túl magas a mérce. Olyan nivós előadások tömkelege született húsz év alatt a Katonában, hogy kénytelen-kelletlen ennek a mércének igyekeznek megfelelni a színház. Hogy ebből mit tud és mit nem tud elérni – ez folyamatos kérdés. De az, hogy minden próbafolyamatban a híres Katona-előadások színvonala van megcéllozva, és arra törekszenek, hogy „ötös” legyen minden előadás, nekem nagyon szimpatikus. Természetesen minden igényes színházban belső feszültséget okoz, ha a csak „jó” előadás már kevés. Ez így volt Kaposváron is.

– *A színházon kívül is jól érzed magad Pesten?*

– Pesti vagyok, csak huszonhárom évre kirándultam Kaposvárra. Mindig volt Pesten lakásom, és szinte minden héten feljártam. Kaposváron könnyebb volt azonnal kikapcsolódní. Kiléptél a színházból, és ott volt a színházpark – egy teljesen más közeg. Pár kilométer biciklizés után kiértél az erdőbe. Itt Pesten valahogy beragadsz a

A portrékat Schiller Kata készítette

Belvárosba, ahonnan nehéz kiszabadulnod; több energia és fantázia kell hozzá. Viszont attól, hogy itt lakom, jobban tudok venni a kulturális életben, sokkal többet járok színházba, moziba, nem maradok le a nagyobb színházi eseményekről. Könnyebb tanítanom is: a Katonából bárhova be tudok érni háromra, egy tanítási órára. A kaposvári időkben igazából csak akkor tudtam tanítani a főiskolán, amikor nem próbáltam lent, és kurzusszerűen tudtunk dolgozni. Most operistákat tanítok a Zeneakadémián. Egyébként semmi sem változott. Körülbelül annyit szinkronizálok és filmezek most is, mint amikor Kaposvárról jártam fel, és nagy ritkán rádiózom.

– Tudod már, hogy mit csinálsz a jövő évadban?

– Még nem. Biztosan nem fogok sokat pihenni, de csak az ésszerűség határain belül szeretnék színészi feladatokat vállalni. Folyamatosan győzködöm magam, hogy nekiálljak végre írni vagy rendezni. Tavaly nyáron rendeztem utoljára, és régen rendeztem jót. Nem véletlen, hogy halogatom a darabválasztást: várom, hogy olyan darabra akadjak, ami igazán megérint, és felcsigázza az érdeklődésemet. Óvatosság ez vagy lustaság? Ilyenkor mindig felmerül bennem a kérdés, hogy kell-e egyáltalán rendeznem, van-e még valami mondaniva-

lóm. Aztán mindig meggyőzőm magam arról, hogy van.

– Színészként hogy érzed, hol tartasz?

– Nem nagyon szoktam összegezni... Az utóbbi években sokkal több jót csináltam, mint rosszat. Ez jó jel. Azt hiszem, hogy a jók közé sorolnak, de nem az én dolgom saját magam megítélése. Ha kiegyensúlyozott lelkiállapotban megyek be a színházba, az általában azt jelenti, hogy az aznap esti darabot szeretem játszani. Ön-magam számára ennyi a visszajelzés – a többi a nézők és a kritikusok dolga.

– Számít a véleményük?

– Semmilyen véleményt nem szabad félvállról venni. Természetesen eléggé bonyolult dolog a mi megítélésünk. Vannak szép és nem szép, divatos és nem divatos időszakaink, és nehéz megmondani, hogy mi hat a nézőkre. Mindegy, hogy egy kritikus azért ír dicsézőleg egy színésről, mert jó színésznek tartja, vagy mert tetszik neki mint férfi vagy mint nő, hiszen a néző is ugyanígy működik – ezt tudomásul kell venni. Tudom, hogy engem akkor fogadnak el a nézők, ha úgy vagyok jelen, hogy nem tud átsiklani rajtam a tekintetük. Ehhez nekem többet kell dolgoznom, mint egy szebb embernek. De én választottam ezt a pályát, senki sem kényszerített rá, hogy színész legyek; a többi az én feladatom.

– Mindig színésznek készültél?

– Nem; gépkocsikat akartam tervezni, aztán matematikus szerettem volna lenni, később elektromérnök. Igaz, mindig ott motoszkált bennem, hogy „ esetleg színész”. Aztán – mivel túl sok érzékem úgysem volt a technikai dolgokhoz – egyszer csak hátat fordítottam az elektromérnök-pályának, és jelentkeztem a Színművészetire.

– Rögtön felvettek?

– Dehogy. Két évig a szakmában dolgoztam. De tizennyolc éves koromban miért is vettek volna fel? A fiúkból húszéves koruk előtt nem látszik semmi. Végül Simon Zsuzsa osztályába kerültem. Major Tamás, Székely Gábor és Babarczy László voltak a mesterségtanáraink, Gáti József és Ronyecz Mária pedig a beszédtanáraink. Ádám Ottó párhuzamos rendezőosztályába járt például Acs János és Hegyi Árpád Jutocsa, a – szintén évfolyamtárs – filmrendezők osztályfőnökei pedig Makk Károly és Fábri Zoltán voltak. Minden esélyt megkaptam, hogy megtanuljam a mesterséget. Az osztályunkba járt Básti Juli, Eperjes Károly, Kuna Karcsi, Máté Gábor, Sándor Erzsébet...

– A főiskola után Kaposvárra szerződtetek, épp ti, négyen.

– Igen, de már negyedévesen is játszottunk ott.

– Annak ellenére, hogy elkerültetek Pestről, nagyon benne maradtatok a köztudatban.

– Az egy szerencsésebb időszak volt. Több film készült. Frissebbek voltak az emberek, nyüzsögtek, mozgolódtak, mert érezték, hogy történni fog valami. Ott akartak lenni a dolgok közelében; színházba is jártak. Ez persze bennünket is inspirált: jó színházat akartunk csinálni. Jókora, megfelelő helyen találkoztunk; tehetségesek voltunk, és jól gerjesztettük egymást. Magasra volt állítva a mérce, és pontosan tudtuk azt is, hogy mit nem tehetünk meg egymással szemben. Mondok egy példát. Kaposvárra kerülésem után Olsavszky Évával játszottam egy darabban, és ő – a Kossuth-díjas, idősebb színésznő – hamarabb tudta a szöveget, és mindig korábban bent volt a színházban, mint én. Elszégyelltem magam; éreztem, hogy ezt nem engedhetem meg magamnak. Inkább hamarabb felkeltem, és bementem a színházba szöveget tanulni, nehogy égjek Olsavszky Éva előtt.

– Mennyire tudatosan kerestétek a „cinkosságot” a közönséggel? Mennyire akartatok „aktuálisak” lenni?

– Nagyon tudatosan kerültük a szájbarágós aktualizálást. Az előadás mindig attól lett aktuális, hogy a néző egyszer csak éppen „oda” hangosította föl... De tilos volt ezt külön kirakni. Emlékszem, amikor Babarczy levetette *A revizor*-ban az asztalról a piros terítőt – persze attól, hogy kicseréltük egy csipketerítőre, még ugyanazt jelen-

tette a jelenet. A mi lelkünkben is ott bizsergett, hogy valaminek történnie kell, de soha nem volt célunk a direkt politizálás. Viszont a szándékainkhoz képest sokkal nagyobb politikai visszhangja lett néhány előadásunknak. Veszélyes korszak volt ez, mert sodort bennünket a néző. A nyolcvanas években mindenki tudta, hogy a kaposvári színház olyan fórum, ahol arról beszélnek, amit tilos kimondani. Persze létezett egy különleges „belső” hang és az általa létrehozott „nagy egység” a nézők és a színészek között, de mi nem politizálni akartunk, csak jó színházat csinálni, ez pedig éppen egybeesett a nézők abbéli vágyával, hogy mondjunk is nekik valamit. Mi pedig mondtunk. Most már inkább esztétizáló a közönség. Nehezebb megfelelni, mert nagyon eltávolodott egymástól a különböző közönségrétegek izlése – természetesen nem akarunk izlésileg a közönség „alá menni”, de az egyszerűbb, csak szórakozni vágyó nézőket sem szeretnénk elriasztani. Sokkal többet kell tudnunk, és többet kell tennünk ahhoz, hogy hatni tudjunk a nézőkre, az érzelmeikre – kérdés, hogy egyáltalán tudunk-e. Az igényesebb nézőknek nagyon nagyok az elvárásai. Az „ártatlan” közönség pedig egyre inkább eltűnik az igényesebb színházakból.

A Szentivánéji álom, a mi első hivatalos kaposvári bemutatónk, negyvenöt előadást ért meg. Jó, ebben benne volt két tájékoztató-blokk, de akkor is harmincötösztör ment Kaposváron. Most tizennyolcszor játszanak – bérletben – egy előadást. A legjobbat is. Bármennyire figyelnek rá, hogy ne legyen *en suite*-rendszer, tehát ne zsinórban menjenek le az előadások, három hónap alatt lefut egy darab. Megnéztem Kaposváron Goldoni *Nyaralását*, jó erős háromnegyed házzal ment. De annak, aki nézte, nagyon tetszett. A katonában, *A boszszú*-előadások végén ugyanezt érzem: nincs telt ház, de az, aki végignézi az előadást, tüntetően tapsol, jelzi, hogy igenis, neki nagyon tetszett. Más előadásoknál ott állnak oldalt, és állva is végignézik. Hogy van ez? Mi az, amire mindenképpen bejönnek? Néha olyan érzésem van, hogy minél jobban csiszoljuk az előadásainkat, annál inkább szűkítjük a rétegünket, de a következő pillanatban már tudom, hogy nem szabad lemondani az igényességről.

– *Nem felsz attól, hogy a kaposvári sokféle-séghez képest túlságosan „egyfajta” lesznek a katonás szerepeid?*

– Ez benne van a pakliban. A vidéki színház programja óhatatlanul sokkal színesebb és bonyolultabb, és én nagyon szerettem mindenfélét játszani, de azt látom, hogy a pesti színházak is igyekeznek színesíteni, és minél gazdagabbá tenni a műsorunkat. A kaposvári színház alapvetően mindig népszínház igényű volt, hiszen városi, sőt, megyei kultúrkört kellett ellát-

nunk. A gyerekdaraboktól az operettekig, a legnagyobb Shakespeare-drámáktól a legmodernebb stúdiódarabokig minden megjelent a repertoárban.

– *Érezhetően különbözik a két színház közönsége is?*

– Igazából nem érzek különbséget. A kaposvári nagyobb színház, nagyobb tömegeket képes befogadni. Érezhetőbb, ha harsány vagy kevésbé harsány a siker. De lényegében minden közönség ugyanúgy viselkedik: amikor kimész a színpadra, egy kicsit kóstolgatod őket, és szinte rögtön érzed, hogy mivel tudsz rájuk hatni. Mint a jó horgász. Amikor diákközönség van, tudod, hogy a kicsit disznóbb ízű poént nem szabad disznónak mondani. A felnőtt közönség általában álmoskásabb, lassúbb, viszont náluk olyan csendeket tudsz megcsinálni, amilyeneket a diákközönségnél nem. De bármilyen is a közönség, élményben akarod részesíteni. A színészek két csoportra oszthatók: az egyik felük a próbákat, az alkotást élvezzi, és nem szeret igazán játszani, a másik felük pedig a próbákon kinlódik egy kicsit, de nagyon szeret játszani. Én a második kategóriába tartozom. Örülök, ha érzelmeiket tudok kicsiholni a nézőkből, ha be tudom őket vonni a közös játékba... Az, hogy kimegyek a színpadra, és örömet szerzek nekik, az nekem is öröm.

– *Hatnak rád a szerepeid?*

– Van Majornak egy mondanása: annak, aki este Molière-t játszik, jó kedvvel kell felkelnie. *A bosszú* próbái alatt arra kért a családom, hogy ne legyek már olyan depresszív. Annyira hatott rám a szerep, hogy teljesen bezárkóztam, befelé fordultam, még hozzám szólni is nehéz volt. Az esti előadásra készülve „becsukodom”, a végén viszont felold, hogy túl vagyok rajta, hogy teljesítettem a feladatomat.

– *Megsínlyli a családi élet ezt az érzelmi hullámzást?*

– Inkább én magam sínylem meg. Nem lehet harmonikusan áthidalni azt a különös helyzetet, hogy az ember sír, üvölt, verekszik a színpadon, aztán otthon teljesen civil embernek kell, kellene lennie. A gyerekeimet óvom is attól, hogy színészek legyenek. Mert azt gondolom, hogy a színész valahol sérült ember: kiélezett, a normálisnál érzékenyebb, teátrálisabb lelke van.

– *Ráadásul te különösen sokat dolgozol...*

– Munkamániás vagyok. *A Megbombáztuk Kaposvárt* bemutatója óta, két évad alatt tíz bemutatóm volt, és egyik sem kis szerep. Azt hiszem, hetvenhét előadásban játszottam, és tizenhatot rendeztem – ezek irreálisan magas számok. Az érdekes inkább a magammal való elszámolás: a körülbelül kétezzer este közül hat vagy hét esetben voltam magammal maradéktalanul elégedett; amikor azt éreztem, hogy valami nagyon lényegeset és fontosat sikerült megfogalmaz-

nom. A szándék, hogy jól csináljak, természetesen mindig dolgozik bennem, és olyan régóta vagyok már a pályán, hogy egy alsó limit alá nyilván nem megyek, de semmire sincs biztosíték; akárhány éves korban is el lehet tévedni egy szerepben.

– *Mely szerepeidhez kapcsolódik a hat vagy hét tökéletes előadás?*

– Nem is az a lényeg; inkább az az érdekes, hogy a mindenki szerint „nekem való” szerepeket sosem játszottam el, viszont megkaptam egy csomó olyant, amelyre egyáltalán nem is számíhattam, például Sir Basilt a *Luxemburg gróffában*. Azokat a szerepeimet szerettem a legjobban, amelyekben saját magamnak is sikerült meglepetést okoznom. Az ilyen alakítás mindig nagy győzelem. Sir Basilként Feleki Kamill után kellett valami újat és izgalmasat kitalálnom. De ilyenek voltak *A revizor*-beli szerepeim is: először Dobcsinszkij, tavaly pedig a Polgármester. Vagy Azdak a *Kaukázusi krétakörben*. Vagy Ill *Az öreg hölgy látogatásában*. Vagy Dandin... Az benne volt a pakliban, hogy ezt egyszer el kell játszanom; de néha pont az ilyen, nagyon kínálkozó szerepek nem sikerülnek. Vagy Diadalszkij *Majakovszkij Gőzfürdőjében* – és hál’ istennek, sorolhatnám. De szeretem az olyan kihívásokat is, mint a *Megbombáztuk Kaposvárt* Mohácsval, ahol majdnem ötvenévesen négy órán keresztül úgy rohangásztam a sráccokkal, mint az állat. Ilyenkor egy kicsit megveregetem a vállam, hogy „na, jól van, még bírod”.

– *Az egyik legmaradandóbb élményem veled kapcsolatban épp a Megbombáztuk... egyik jelenete: előrejöttek a színpad szélére, és kiderül a civil Bezerédirtől, hogy tulajdonképpen a kaposvári színház összes előadásához volt valami köze.*

– Pedig az csak próbapoénnak indult egy rögtönzésből. Csak aztán mindenkinek megtetszett, és kidolgoztuk. Kitaláltunk hozzá egy formát. Mert ha a Szula Laci nem jól mondja azt, hogy a *Talpa-Magyart* játszotta, én sem tudom rámondani, hogy „azt én rendeztem”. Tulajdonképpen azzal a felsorolással összegeztem is a kaposvári létemet.

– *Mi lesz jövőre Kaposváron?*

– Sok verzió van egyelőre arra, hogy ki lesz a következő igazgató. A döntés az önkormányzat kezében van – remélem, hogy logikus lesz, de látva a többi színház elbírálását, egészen hülye eredmény is születet. – *Tulajdonképpen mindegy is, hogy mit akar a társulat?*

– Teljesen mindegy: egy szavazat. De Magyarországon az önkormányzatokban a színházhoz és a focihoz mindenki ért. A különbség csak az, hogy a foci ma Magyarországon minősíthetetlen, és csak reménykedem, hogy a színháznak nem kell erre felé tartania miattuk.